

Compliance utmaningar relaterade till penningtvätt för moderna finansiella institut i Finland

Andreas Lohse

Examensarbete
Företagsekonomi
2020

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Företagsekonomi
Identifikationsnummer:	
Författare:	Andreas Lohse
Arbetets namn:	Compliance utmaningar relaterade till penningtvätt för moderna finansiella institut i Finland
Handledare (Arcada):	Linda Puukko
Uppdragsgivare:	
<p>Sammandrag:</p> <p>Arbetets centrala syfte är att utforska hur de striktare regleringarna, genom implementeringen av det femte penningtvättsdirektivet har påverkat tillhandahållare av virtuella valutor och vilken etisk roll förhindrandet av penningtvätt utgör för den privata finansiella sektorn. Jag utgår ifrån relevanta källor i analyserandet av tillhandahållare av virtuella valutors förändrade förpliktelser. För att få en bredare förståelse av etiken bakom mekanismen för förhindrandet av penningtvätt tillämpar jag litteratur inom området och utför intervjuer med personer insatta i ämnet. Penningtvätt är ett komplicerat brott och är förknippat med ett flertal säkerhetsrisker. Det femte penningtvättsdirektivet har fört med sig ny finsk lagstiftning i syftet att förhindra penningtvätt även i marknaden för virtuella valutor. Bekämpningen av brottet kräver stora ekonomiska satsningar för privata institutioner. Torts det är det fortfarande svårt att följa upp effektiviteten av åtgärderna. Av den orsaken är det nödvändigt att ifrågasätta etiken i privatiseringen av bekämpningsåtgärderna. I banksektorn har förhindrandet av penningtvätt varit länge associerad med verksamheten och expertisen har uppnått en hög nivå, men för tillhandahållare av virtuella valutor är det ett nytt fenomen. Kvaliteten av bekämpningen hänger på att myndigheter och mellanstatliga organisationer formulerar tydliga regleringar och riktlinjer för den privata sektorn. Tyngdpunkten i kommunikationen är att den underliggande etiken bakom regleringarna och riktlinjerna inte försvinner i formuleringen. Samarbetet mellan den offentliga sektorn och privata sektorn är nödvändig i penningtvätt eftersom uppdelningen av bekämpningen är så starkt beroende av den privata sektorns arbete. Trots att det finns positiva incitament för privata sektorn, är de största incitamenten fortfarande undvikandet av reglerings- och renommérisk. För tillhandahållare av virtuella valutor innebär de nya lagstiftningarna ett helt nytt ansvar och en helt ny roll i samhället, vilket är en tung roll för en till största delen startup centrerad bransch.</p>	
Nyckelord:	Penningtvätt, tillhandahållare av virtuella valutor, etik, femte penningtvättsdirektivet
Sidantal:	29
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	15.12.2020

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Företagsekonomi
Identification number:	
Author:	Andreas Lohse
Title:	Compliance utmaningar relaterade till penningtvätt för moderna finansiella institut i Finland
Supervisor (Arcada):	Linda Puukko
Commissioned by:	
<p>Abstract:</p> <p>The central purpose of the work is to explore how stricter regulations, brought by The Fifth Money Laundering Directive, has affected Virtual Currency Providers and what ethical role anti-money laundering efforts play for the private financial sector. I rely on relevant source material in analyzing the changing obligations of the Virtual Currency Provider. In order to achieve a broader understanding of the ethics behind the mechanism of preventing money laundering I use relevant literature in the field and perform interviews with persons familiar with the subject. Money laundering is a complicated crime and one that is associated with a great deal of security risks. The Fifth Money Laundering Directive has brought new Finnish legislation for the purpose of preventing money laundering even in the virtual currency market. Combating the crime requires vast economical investments from private institutions. Despite that, it's still difficult to track the successfulness of the measures taken. For that reason, it's imperative to question the ethics behind privatization of the control measures. The banking sector has long been associated with anti-money laundering efforts and the expertise has reached a high level, but for Virtual Currency Providers it's new territory. The quality of the preventative measures relies on the authorities and intergovernmental organizations formulation clear regulations and guidelines for the private sector. In communicating the regulations and guidelines it is essential that the underlying ethics are not lost. The collaboration between the public and private sector is a necessity in preventing money laundering, since the division between the two is so heavily reliant on the private sector. Despite there being positive incentives for the private sector, the largest incentives remain avoiding regulatory and reputational risk. For Virtual Currency Providers the new legislature means whole new areas of responsibility and a whole new role in society, which is a heavy burden for a heavily startup characterized industry.</p>	
Keywords:	Money laundering, Virtual Currency Providers, Ethics, The Fifth Money Laundering Directive
Number of pages:	29
Language:	Swedish
Date of acceptance:	15.12.2020

INNEHÅLL

1	INLEDNING	5
1.1	Problemformulering.....	5
1.2	Syfte.....	6
2	TEORI	6
2.1	Penningtvätt.....	7
2.1.1	Mikro- och makroekonomiska påverkningar	8
2.2	Virtuella valutor.....	9
2.2.1	Traditionella & virtuella valutor	9
2.2.2	Skillnader i verifieringsprocessen.....	10
2.2.3	Reglering av virtuella valutor	11
2.3	Lagstiftning och förordningar.....	11
2.3.1	Kredit- och betalningsinstitutioner	12
2.3.2	Tillhandahållare av virtuella valutor	12
2.3.3	Implementering i finsk lagstiftning	13
2.3.4	Undersökning av tillämpningen av lagstiftning bland tillhandahållare av virtuella valutor	14
2.4	Analys av privata aktörers etiska roll i bekämpandet av penningtvätt	15
2.4.1	Etisk Compliance.....	15
2.4.2	Nackdelar med samarbete mellan privata och offentliga sektorn	17
2.4.3	Fördelar med samarbete mellan privata och offentliga sektorn	18
2.4.4	Jämförelse	19
3	METOD	20
3.1	Metodbeskrivning	20
3.2	Reabilitet och validitet.....	22
3.3	Semi strukturerad intervju	22
4	RESULTATREDOVISNING	23
5	DISKUSSION	25
5.1	Slutsats	26
6	KÄLLOR	29

1 INLEDNING

Bekämpning av penningtvätt är ett ämne som är under ständig utveckling. Europeiska Unionen har släppt ut totalt fem penningtvättsdirektiv, med det sjätte på kommande i början av 2021. Penningtvätt är svårt att förhindra och marknaden är i ett ständigt behov av förtydligad lagstiftning och riktlinjer för att förbättra förståelsen och förmågan att bekämpa brottet. I samband med det femte penningtvättsdirektivet inkluderades även tillhandahållare av virtuella valutor i finsk lagstiftning för bekämpande av penningtvätt. Virtuella valutor har förknippats i Finland med säkerhetsrisker, av vilka en är den potentiella kriminella användningen i anknytning till penningtvätt. I mitt arbete kommer jag att utforska närmare vilka krav som ställs på tillhandahållare av virtuella valutor och hur kraven tillämpas i praktiken.

Utförandet av bekämpningen av penningtvätt är fördelat genom samarbete mellan den offentliga och privata sektorn. Eftersom den privata marknaden genom de produkter och tjänster som de erbjuder möjliggör potentiell kriminalitet utgör deras involvering i bekämpningen en central roll. Den privata marknaden har också information om kunderna som även används i riskbedömningar relaterade till penningtvätt. Med en privatisering av brottsbekämpningsåtgärder medför det samtidigt en möjlighet att analysera den etiska sidan av rollfördelningen, vilket jag kommer att gå närmare in på i arbetet.

Jag valde att skriva om ämnet eftersom bekämpningen av penningtvätt slår mig som ett problematiskt men intressant fenomen. Banker och övriga finansiella institut har inte framvisat resultat som skulle peka på ett funktionellt system. Eftersom kundkännedom och rapportansvaret ligger på börsnoterade bolag, vars huvudsakliga ändamål är att generera värde för aktieägarna, finns det även orsak att ifrågasätta deras incitament.

1.1 Problemformulering

I mitt arbete strävar jag efter att svara på tre frågor: Vilken roll har tillhandahållare av virtuella valutor i bekämpningen av penningtvätt, hur bekämpas penningtvätt i Finland och finns det i bekämpningen av penningtvätt ett etiskt dilemma som har en påverkan effektiviteten?

1.2 Syfte

Syftet med mitt arbete är att utforska hur betalningsinstitut och institut för elektroniska pengar kommer att anpassa sig till striktare föreskrifter inom penningtvättsfrågor, samt att reflektera kring de etiska problemen bakom övervakningen av penningtvätt i Finland.

2 TEORI

Penningtvätt är en aktuell utmaning inom den finansiella sektorn. Konceptet av penningtvätt har fått flera olika definitioner, men processen är vanligtvis uppdelad i tre olika faser: placering, skiktning och integrering. Dessa begrepp kommer jag att gå närmare in på senare i arbetet. Huruvida man än väljer att definiera processen är det viktigt att notera att det kan röra sig om flera olika sorters pengar. Pengarna kan härstamma från både våldsamma brott och ekonomiska brott. (Turner 2011) Aktörerna som begår brottet använder sig vanligtvis av en mängd olika tillvägagångssätt som är svåra att skilja från vardagliga företagsaktiviteter. Processen kan involvera ett flertal lagliga företag, som mot kompensation bidrar till penningtvätt. Av den orsaken finns det ett ständigt behov för att utveckla förståelsen av brottet. I finsk lagstiftning definieras en person som gjort sig skyldig för penningtvätt i Strafflag kap 32 § 3 som någon som:

1) tar emot, använder, omvandlar, överlåter, överför, förmedlar eller innehar egendom som förvärvats genom brott eller vinning av brott, eller egendom som kommit i stället för sådan egendom eller vinning, och gör det för att bereda sig eller någon annan nytta, för att dölja eller maskera vinningens eller egendomens olagliga ursprung eller för att hjälpa gärningsmannen att undandra sig de rättsliga följderna av brottet, eller

2) i fråga om egendom som förvärvats genom brott eller vinning av brott, eller egendom som kommit i stället för sådan egendom eller vinning, döljer eller maskerar egendomens eller vinningens rätta karaktär, ursprung eller belägenhet eller förfogandet över den eller de rättigheter som är knutna till den, eller bistår någon annan vid sådant döljande eller sådan maskering,

Definitionen förevisar mångsidigheten av de potentiella aktörerna och hur lätt det kan vara att bli involverad. Turner beskriver även problemet när aktörer väljer att se mellan fingrarna. Tysta överenskommelsen som gör en aktör delaktig i brottet skapar en grå zon, inom vilken den delaktiga parten har lätt att neka vetskap och hänvisa till att endast agera enligt sin ordinarie verksamhet (Turner 2011).

2.1 Penningtvätt

Ekonomisk brottslighet i form av penningtvätt har mera påföljder än möjliggörande av de underliggande kriminella aktiviteterna. Påföljderna berör ekonomin både på en nationell såväl som internationell nivå och har både mikro- och makroekonomiska inverkningar. (Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs 2001)

Penningtvättning delas vanligtvis upp i tre olika faser; placering, skiktning och integrering. Placering utgör den inledande delen av processen, när pengar från illegalt ursprung placeras in i den finansiella marknaden genom deponering eller uppköpning av finansiella instrument. Den andra fasens huvudsakliga syfte är att förflytta de svarta pengarna så långt som möjligt från det illegala ursprunget, vanligtvis genom ett flertal överföringar mellan olika konton och länder för att skapa illusionen av lagliga pengar. Den tredje och slutfasen utgör integreringen av pengarna tillbaka i marknaden ofta genom inköp av fastigheter, dyrgrisar eller placering i företag. (FATF 2020)

Kriminell verksamhet är starkt förknippat med kontanter p.g.a. den anonymitet och flexibilitet som de medför. Av praktiska skäl finns det ett behov av att konvertera kontanter till tillgångar eller finansiella instrument. Första steget av penningtvätt är därmed att infiltrera den legitima finansiella marknaden genom placering av kontanterna. Trots att kontanter är ett globalt accepterat betalningsmedel ringer stora deponeringar av kontanter varningsklockor. Av den orsaken utvecklar kriminella ständigt nya processer som möjliggör placeringen. Kriminella har t.ex. använt sig av mindre deponeringar i en serie av olika banker registrerade under samma namn, eller genom användningen av en tredje part identitet, exempelvis familjemedlem, bekant eller juridisk person. Företag vars verksamhet lockar mycket kontanter under daglig verksamhet är även attraktiva mål för penningtvätt. Kasino- och spelbranschen är därmed lätta mål eftersom det möjliggör snabba insättningar av summor som i ett personligt bankkonto normalt skulle väcka uppmärksamhet. (FATF 2010)

Den största utmaningen i upptäckandet av penningtvätt vid siktningssfasen härstammar från den enorma mängd transaktioner som utförs på daglig basis i den finansiella marknaden. Att upptäcka vilka transaktioner som är illegala är svårigheten, eftersom majoriteten är lagliga och distinktionen mellan de två kan vara omärkbar. Det är inom den här fasen som vikten av bankerna och övriga finansiella institut kommer in. Banker och finansiella institut är skyldiga att övervaka och förhindra misstänksamma transaktioner och vidta åtgärder så som frysandet av tillgångar och rapportering till myndigheter i

syftet att förhindra penningtvätt. (FATF 2010)

Den slutliga fasen av penningtvätt utgör det slutliga ändamålet av brottet m.a.o. investering eller införskaffning av tillgångar. Detta steg är nödvändigt för att de kriminella ska upprätthålla värdet eller skapa vinst med de svarta pengarna. (FATF 2010)

2.1.1 Mikro- och makroekonomiska påverkningar

Det är inte ovanligt att kriminella verksamheter använder sig av fasadföretag. Dessa företag agerar som riktiga registrerade företag, men används för att maskera olagliga tillgångar. Enligt finska polisens utlåtande år 2016 uppmanades medborgare att meddela till dem ifall de visste om företag som sålde pizzor för under 6,50 €. Varningen motiverades av de nödvändiga fasta och rörliga kostnaderna associerade med framställandet av pizzor i Finland. De största kostnaderna, personalkostnader och råvaror beräknades tillsammans till 4,6 € per pizza. Slutligen beräknades hyran att uppgöra 0,6 €, övriga rörliga kostnader 0,5 € och mervärdesskatten 0,8 € av priset. Polisen hävdar att enligt beräkningarna är det inte möjligt för ett företag att bedriva ett lagligt vinstdrivande resultat ifall priset underskriver 6,50 € (YLE 2015)

Vare sig det gäller kemptvättarna som användes av maffian på 1900-talet eller pizzerior i Finland på 2000-talet, är metoderna och påföljderna jämförbara. På en gräsrotsnivå kan frontföretagen konkurrera med priser till den grad övriga lagliga företag inte kan. Eftersom frontföretagens verksamhet finansieras av svarta tillgångar har de en klar konkurrensfördel, vilket kan i det långa loppet undergräva den fria marknadsekonomin. (Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs 2001)

Enligt en forskning utförd av UNODC år 2009 uppskattas penningtvätt utgöra 2,7 % av världens BNP, med andra ord ca 1.6 biljoner amerikanska dollar (UNODC 2011). Eftersom placeringen av de svarta pengarna inte enbart baserar sig på den potentiella avkastningen de kan ge, utan även på den säkerhetsnivå landet har, är allokeringen av resurserna sällan beräknelig. Oberäkneligheten av svarta pengar undergräver även finansiella institut, eftersom problem kan uppstå gällande institutets likviditet. Samma oberäknelighet försvårar även tillämpandet av ekonomisk politik. De oberäkneliga placeringarna leder till felvärdesättningar av aktier och handelsvaror, vilket i sin tur leder till instabilitet i de ekonomiska marknaderna. När företag får finansiering från ett håll som är mera intresserad av att skydda tillgångarna från myndigheterna än att bedriva vinst uppstår det problem. I en välfungerande handelsmarknad återspeglar investeringar efterfrågan. Exempel på detta har setts inom bygg-, hotell- och övriga branscher som blivit uppbyggda genom svart finansiering och sedan rasat efter att finansieringen avdragits. (Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs 2001)

2.2 Virtuella valutor

Virtuella valutor klassificeras inte som lagliga betalningsmedel men kan användas som ett betalningsinstrument och överföras, lagras och växlas elektroniskt (Skatteförvaltningen 2020). Den juridiska särkillnaden lägger grunden för varför virtuella valutor till en början varit befriad från finansiella förordningar. För att nå en djupare förståelse av virtuella valutor och den potentiella roll de har samhället, krävs det en evaluering av den grad de skiljer sig från traditionella valutor.

2.2.1 Traditionella & virtuella valutor

För att förklara skillnaden mellan traditionella och virtuella valutor, kan man börja med att jämföra de involverade parterna. Traditionella valutor utges alltid av centralbanker eller övriga centrala myndigheter, där valutan kan kontrolleras baserat på makroekonomiska trender. Virtuella valutor är ofta decentraliserade, vilket innebär att ingen person eller institution kan styra valutan. Värdet på virtuella valutor, som traditionella, styrs även av marknadens utbud och efterfrågan. Den vanligaste formen av virtuella valutor är kryptovalutor.

Kryptovalutor är virtuella valutor som använder sig av offentlig redovisning, mera välkänt som en blockkedja, där varenda transaktion registreras i en publik databas skyddad genom kryptografi. Utgivningen, eller snarare utbrytningen av nya kryptovalutor utförs genom lösningen av algoritmer. Rent praktiskt sätt innebär detta att utbrytarna av valutan använder sig av processorkraften från datorer för lösa algoritmer och i sin tur kompenseras utbrytaren genom utvinningen av valutan. Syftet med utbrytningen är att skapa nya block som bygger på den tidigare blockkedjan. Processen är jämförbar med utbrytningen av en begränsad ädelmetall som guld. Utbrytningen kräver tid och arbete från datorerna vilket agerar som en skyddsmekanism för utomstående cyberattacker. (Riksdagen 2018)

2.2.2 Skillnader i verifieringsprocessen

Alla centraliserade valutor kräver även involveringen av en tredje part för att verifiera att betalningen sköts korrekt. Följande hypotetiska scenario demonstrerar processen: Köparen och försäljaren ingår ett köpeavtal. Försäljaren och köparen verifierar transaktionen genom en kortutgivare, bank eller finansiell institution. Den tredje parten debiterar då försäljaren och krediterar köparen. Systemet fungerar eftersom det finns en tillit i den tredje parten och enbart så länge som den tilliten finns. (Riksdagen 2018)

Decentraliserade valutor skär bort den tredje parten och därmed finns det ett behov att verifiera handeln av valutan inom systemet. Kryptovalutor använder sig av blockkedjor för att fylla detta behov. Blockkedjan redovisar transaktionen publikt då den sker och kan således verifiera transaktionen omedelbart då den läggs till i blocket. Det finns klara fördelar med att verifiera transaktionerna genom blockkedjeteknologi. Eftersom centraliserade valutor kräver tillit i en tredje part är det endast stabilt så länge som korruption och girighet inte påverkar förtroendet. Verifieringen sker också nästan omedelbart, till skillnad från finansiella institut där bankdagar och clearing inverkar på tiden, vilket innebär att processen är tidssparande. Dessutom skär det även ner på de transaktionsrelaterade kostnaderna som förekommer med involveringen av en tredje part. (Riksdagen 2018)

Kryptovalutor använder sig av publika nycklar som är synliga vid varje transaktion, men också av privata nycklar som fungerar som lösenord för att godkänna transaktionerna.

Nycklarna lagras vanligtvis i en digital plånbok och till de största säkerhetsriskerna associerade med förvaringen hör att digitala plånböcker och växlingsföretag historiskt sett har blivit hackade, utsatta för stöld och bedrägeri.

2.2.3 Reglering av virtuella valutor

Under virtuella valutors korta existens har den europeiska kommissionen nöjt sig med att hålla fenomenet under övervakning för att evaluera risker. Det femte penningtvättsdirektivet tog fram de första konkreta riktlinjerna för hur medlemsstaterna skall behandla virtuella valutor. Europeiska bankmyndigheterna uttalade sig 2013 om de största riskerna relaterade till virtuella valutor. Till de mest signifikanta riskerna hörde bl.a. cyberattacker, värdeskiftningar och möjligheten att medverka till penningtvätt (EBA, 2013). Den finska polishögskolan har även forskat kring virtuella valutors risker och konkluderat att växande risker associerade till penningtvätt kan förknippas till digitala valutor (Poliisi- ammattikorkeakoulun raportteja 117 2015).

2.3 Lagstiftning och förordningar

Det femte penningtvättsdirektivets implementering i den finska lagstiftningen förde med sig främst en digitalisering av myndigheternas verksamhet. Lagförslaget föreslår ingen omstrukturering av maktbefogenheterna för myndigheterna, eftersom det är processen, inte befogenheterna som ansågs bristfälliga.

I regeringens ursprungliga lagförslag önskades implementeringen av ett elektroniskt datasökningsprogram, ett elektroniskt dataregister och en kombination av dessa två. En klar fördel är de resursbesparingar som kommer att underlätta samarbetet mellan myndigheterna och de rapporteringsskyldiga. Genom lyckad implementering och upprätthållning systemet, kommer myndigheterna att ha tillgång till bank- och betalningsuppgifter, utan den byråkratiska processen som tidigare försvårat arbetet. Utmaningarna som är framstakade för att implementera ett projekt av denna skala är uppenbara. Det kommer att kräva överföringen av en avsevärd mängd uppgifter till systemet. Även efter det kommer upprätthållningen av korrekt och uppdaterad information att vara utmanande. (Riksdagen 2018)

Införingen av registret har ett flertal samhällseliga påverkningar på hushåll, företag och myndigheter. Följande punkter anses i propositionen påverka de finansiella instituten i Finland.

2.3.1 Kredit- och betalningsinstitutioner

Eftersom stora kreditinstitutioner som globala banker kommer att ha det största kundnätverket kommer de därmed att måsta tillhandahålla det största registret. Av den orsaken utgör de även nyckelparterna för myndigheterna. Propositionen återblickar till de kreditinstitutioner som redan tidigare samarbetat med myndigheter med hjälp av automatiserade register. Processen beskrivs som en positiv upplevelse för båda parterna, eftersom den var effektiv, kvalitativ och besparade dem från mycket av tidigare manuellt arbete. (Riksdagen 2018)

Kostnaderna associerade med en implementering av ett register och sökmotor för de stora kreditinstitutionerna är svåra att beräkna. Kostnaderna för myndigheterna i tidigare samarbete med kreditinstitutioner har uppskattats vara kring 275 000 – 500 000 euro. I uppskattningen är inte arbetskostnaderna inberäknade, utan är riktgivande för de kostnader implementationen kommer att krävas av de stora kreditinstitutionerna. Enligt propositionen skulle övergången röra sig kring en summa på 300 000–1 000 000 euro. (Riksdagen 2018)

2.3.2 Tillhandahållare av virtuella valutor

Propositionen hänvisar till 'tillhandahållare av virtuella valutor' när den benämner valutaväxlare eller emitterande parter av virtuella valutor. De berör de företag vars verksamhet är registrerad i Finland och medverkar i utgivandet eller växlandet av valutan. Enligt propositionen berör det huvudsakligen ett tiotal bolag i Finland. (Riksdagen 2018)

Det förslag som propositionen framför är att tillhandahållarna erbjuds ett register som överses av finansinspektionen. Registreringen hos finansinspektionen förknippas i förslaget med en kostnad på 1070 euro. Risken att det nya kravet leder till att dessa företag

flyttar sig utom EU:s gränser uppmärksammas som en potentiell reaktion. (Riksdagen 2018)

2.3.3 Implementering i finsk lagstiftning

Lagen om tillhandahållare av virtuella valutor trädde ikraft 1 maj 2019 i Finland och i samband med det utgav även finansinspektionen ett regelverk med närmare föreskrifter i enlighet med 11 § 4 mom. i lagen om tillhandahållare av virtuella valutor ”Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om förvaring och skydd av kundmedel.”. Ikraftträdandet av lagen markerar ett stort steg, eftersom det är första gången lagstiftningen omfattar tillhandahållare av virtuella valutor.

Finansinspektionen lyfter fram två huvudsakliga säkerhetsaspekter i regelverket, skyddande och förvaring av kundmedel samt kundkontroll och riskhanteringssystem. Som föreskrifter och anvisningar för att skydda och förvara kundmedel har finansinspektionen meddelat ett antal olika säkerhetsåtgärder som förväntas följas av tillhandahållarna. Det förväntas att tillhandahållarna ska göra riskbedömningar av hur företaget skyddar och förvarar kundmedlen vid upphörande eller överföring av affärsverksamheten. Företaget ska även ha en tillförlitlig bokföring av kundmedel och egna medel och system med inbyggd systematik för avstämning av böckerna (Finansinspektionen, 2019). Finansinspektionen meddelar i riktlinjerna att placeringen av kundmedel ska göras i instrument med låg riskprofil och som är lätta att likvideras. Med kundens samtycke kan tillhandahållaren även placera medlen i fonder inom EES-länder. Den officiella rekommendationen från finansinspektionen är dock att medlen läggs in en europeisk centralbank, avistakonto i en finsk inlåningsbank eller avistakonto i en kreditinstitution med koncessionsrätt inom EES-området (Finansinspektionen 2019).

Finansinspektionens föreskrifter ställer även höga krav på tekniken och tillvägagångssätt som tillämpas vid förvaringen av de digitala valutorna som utges till kunderna. Till dessa föreskrifter hör bland annat säker förvaring av privata krypteringsnycklar, kvalitativa principer för hantering av data relaterat till virtuella valutor samt säkerhetskopiering, återställningsplanering och riskanalysering av datasystemen som används (Finansinspektionen 2019).

Tillhandahållare av virtuella valutor är även bundna av rapporteringskraven i penningtvättslagen, vilket medför även uppgifter som utföring av riskbedömning, kundkännedom, rapportering av suspekta transaktioner och utbildning och görandet av anvisningar för anställda inom penningtvätt och terroristfinansiering. Finansinspektionen rekommenderar även att tillhandahållarna har ett starkt system för kundidentifiering genom t.ex. jämförande av kunduppgifter mot ett nationellt register som befolkningsdatasystemet och ibruktagande av system som möjliggör starkare kontroll av kunder på distans. (Finansinspektionen 2019)

2.3.4 Undersökning av tillämpningen av lagstiftning bland tillhandahållare av virtuella valutor

För att undersöka hur lagstiftningen har tillämpats i praktiken registrerade jag mig på två stycken tillhandahållare av virtuella valutors sidor som är registrerade i Finland: NorthCrypto och LocalBitcoin. Tillhandahållarna har en ganska likadan registreringsprocess men trots det upptäckte jag tydliga särkillnader.

NorthCrypto samlar in vid början av registreringen namn, adressinformation, bekräftande eller förnekande av koppling till politiskt exponerad person samt godkännande av användningsvillkor och sekretesspolicy. Efter första steget ber sidan om stark kundautentisering genom nätbankskoder och inmatandet av socialsignum, varefter konto går att ta i bruk. Enligt användarvillkoren använder de stark kundautentisering för kundkännedomssyfte och har tillåtelse att begära tilläggsbevis för att bestyrka identiteten. I syftet att bekämpa penningtvätt och terroristfinansiering har tillhandahållaren även rätten att begränsa användningen eller frysa tillgångarna ifall deras interna riskkontroll skulle upptäcka tecken på illegal användning av tjänsterna eller produkterna. (NorthCrypto 2020)

LocalBitcoins registrering av konto kräver även att man i börjar lämnar in personuppgifter som namn, adressuppgifter koppling till politisk exponerad person, men även en uppskattning av handelsvolym under ett år. Användarvillkoren och sekretesspolicyen är för övrigt väldigt lika, med ett tillägg för överlåtande av personuppgifter till två tredjeparter inom teknologi för ansiktigenkänning. Teknologin anser LocalBitcoin vara nödvändig

för analysering av biometriska data för att autentisera identiteten av kunderna med stöd av penningtvätt och terroristfinansiering lagstiftning. LocalBitcoin särskiljer sig från NorthCrypto i den eskalerande strukturen de har till kundkännedom baserat på handelsvolymen av kunden. Kunderna ordnas enligt fyra olika nivåer där första gränsen för handelsvolymen är på 1 000 € per år, andra 20 000€ per år, tredje 200 000 € per år och den sista för allt över det. Den första nivån kräver enbart de personuppgifter som nämndes ovan, men resten har tillägg av kundkännedomsfrågor. Skillnaden mellan första nivån och andra nivån är kravet på hemadress, identitetsverifiering och ifyllandet av en kundkännedomsblankett som krävs vid nivå två. Tredje nivån har ett tillägg på bevis av hemadress och den fjärde extra identitetsverifiering. NorthCrypto har i bruk en maxdeponeringsgräns på 5 000 € för deponeringar på eget initiativ, vid högre deponeringar än 5 000 € krävs det en separat kundutredning av bakgrunden bakom medlen. (LocalBitcoins 2020)

2.4 Analys av privata aktörers etiska roll i bekämpandet av penningtvätt

Milton Friedman skrev i en insändare till New York Times 1970 att ett aktiebolags enda uppgift är att skapa vinst för sig själv och aktieägarna. Teorin utgjorde grunden till den Friedmanska doktrinen och var baserad kring en reflektion om företags sociala ansvarstagande. Enligt Friedman är socialt ansvarstagande något som personer, inte vinstdrivande bolag ska beakta. (The New York Times 2017) Det var förvisso länge sedan hypotesen framställdes men det är fortfarande en aktuell tankeställare. Trots att Friedmans vinkling var att företagens medlande i samhällsliga frågor leder till totalitära stater vilket inte är nödvändigtvis relevant, så tar det fram en viktig fråga. Vilken roll har företag i dagens samhälle och vilken roll borde de ha vid sidan om att vara vinstdrivande?

2.4.1 Etisk Compliance

Compliance är en term som är direkt tagen från engelskan och definieras i juridiskt sammanhang som en överensstämmelse för att uppfylla officiella krav (Merriam-Webster 2020). Compliance används i företagsvärlden för en del av företaget som ofta hör till riskavdelningen och ansvarar över att lagstiftning efterföljs. David Jackman bollar i sin bok "How Compliance Needs to Change to Survive" relationen mellan etik, värderingar

och compliance för företag. Enligt Jackman är etik ett underliggande fenomen i alla regleringar och därmed även compliance. Värderingar som företag internt formulerar bygger i sin tur på etik och fungerar som ett verktyg för att uttrycka vad som är viktigt eller en prioritet för ett företag eller en person. Jackman fortsätter med påståendet att etik och värderingar är rättfärdiggörelsen bakom de flesta, om inte alla marknadsregleringar och ingripanden av tillsynsmyndigheter. Etik fungerar även som ett instrument för kommunikation mellan företag och ett redskap för myndigheter att artikulera vad som företagen ska göra och hur de ska göras. Etik erbjuder en inblick i syftet och den önskade riktningen av marknadsregleringar. Av denna orsak påstår Jackman att utan en förståelse av etiken, kan inte compliance åtgärder vara effektiva. (Jackman 2015)

Vid sidan om definitionen av begreppet compliance är det viktigt att även definiera grunden bakom kraven som företagen ska efterfölja ur ett etiskt perspektiv. Marknadsregleringar är överenskommelser som representerar samhällets förväntningar inom en specifik sektor. De utfärdas av folkvalda institutioner och företräder därmed indirekt medborgarnas etik. Eftersom etik representerar allmänhetens syn på vad som är rätt och fel är det viktigt att den underliggande etiken bakom marknadsregleringar inte försvinner i processen. Av denna orsak är det nödvändigt att formulera tydliga forskrifter och riktlinjer, för att marknaden ska förstå vad den underliggande etiken är. (Jackman 2015)

Till EU:s roll hör det att uppfölja makroekonomiska risker och utge förordningar för medlemsstaterna (European Commission 2020). Den finska riksdagens roll är att se till att dessa förordningar tillämpas till den grad att nationella intressen är bäst beaktade (Riksdagen 2020). Övervakningen att lagarna efterföljs sköts av de relevanta tillsynsmyndigheterna och polismyndigheterna. Slutligen är det kreditinstitutionernas och tillhandahållarna av virtuella valutors roll att följa den tillämpade lagstiftningen och angivna riktlinjerna. Den sistnämnda är den enda i kedjan som representerar den privata marknaden och måste följa lagstiftningen eller riskera ingripande eller finansiella sanktioner av myndigheterna.

2.4.2 Nackdelar med samarbete mellan privata och offentliga sektorn

Antoinette Verhage beskriver i sin doktorsavhandling benämnd "The Anti Money Laundering Complex and the Compliance Industry" dilemmat som uppstår av samarbetet mellan den privata- och offentliga sektorns samarbete i bekämpning av penningtvätt. Verhage beskriver åtgärderna för förhindrandet av penningtvätt och menar att de kan ses från två olika perspektiv. Den ena synen är att lagstiftning och regleringar stiftas med syftet att finna och undvika penningtvätt. Men det går även att se det som åtgärder som kan klassas som en kommersiell ställning till penningtvätt, vilket härstammar från en reaktion av finansiella institutionernas självbevarelsedrift för att skydda sig från reglerings- och renommérisk. Denna tvist utgör grunden för hypotesen bakom avhandlingen. När myndigheter överför uppgiften att upptäcka och förhindra penningtvätt till den privata marknaden skapar det en del problem. (Verhage 2011)

Verhage konkretiserar fyra stycken olika områden inom bekämpning av penningtvätt som utgör grunden bakom problematiken av brottsbekämpningen. Dimensionerna fokuserar på förändringar i relationen till formell kontroll som privatiseringen har orsakat. (Verhage 2011) Formell kontroll hänvisar till den sortens social kontroll som utövas av staten och informeras genom lagstiftning, till skillnad från informell kontroll som utövas av närstående, skolor och kyrkor (Black 1976).

Det första titulerar Verhage som diversifiering bland motiven. Hon argumenterar att motiven som styr bekämpningen av penningtvätt är delade mellan finansiella och brottsbekämpningsmotiv. Finansiella motiv ligger inte enbart bakom de som utför brottet, utan även bakom aktörerna som övervakar marknaden. Eftersom myndigheterna har möjlighet att påföra sanktioner ifall finansiella aktörerna inte efterföljer penningtvättslagstiftning, leder det till att privata sektorn drivs av vinst- och renommérisk. När det kategoriseras som en risk så innebär det att riskerna styr graden vilken aktörerna kan och är villiga att utföra brottsbekämpning på. (Verhage 2011)

Det andra, titulerat olika tolkningar av formell kontroll, utforskar den ändring tolkningen av formell social kontroll som privatiseringen av myndigheternas uppgifter innebär. Enligt traditionell brottsbekämpning är det staten som har ansvar över utförandet av formell

social kontroll, det vill säga utförandet av lämplig bestraffning av brott. Informell social kontroll har varit reserverat för den privata sektorn, t.ex. genom förebyggande åtgärder genom familjen, kyrkan eller övriga icke-statliga organisationer. I bekämpningen av penningtvätt är det den privata sektorn som står i främsta leden, kontrollerar och styr effektiviteten av penningtvättsbekämpningen istället för staten. Dynamiken orsakar en osäkerhet över var gränsen ligger mellan privata och offentliga intressen. (Verhage 2011)

Tredje området är titulerat fenomenet och hänvisar till själva fenomenet av penningtvätt som ett brott. Penningtvätt som ett brott är i sin karaktär är flexibelt. Av denna orsak hävdar Verhage att utförandet av formell kontroll kan ändra formen av penningtvätt snarare än ändra brottets förekomst. Gärningsmännen kan ständigt anpassa sig till nya lagstiftningar, nya övervakningsmetoder eller nya kontrollmetoder och komma på nya tillvägagångssätt som kringgår de barriärer som finns. En stor skillnad mellan penningtvätt och övrig brottslighet ligger i den expertis och som ett brott av en såpass komplicerad karaktär har. I samma takt som övervakningen blir mera sofistikerad leder det även till att brottslingarna tvingas anpassa sig till nya metoder för att komma in i den finansiella marknaden och kringgå upptäckten av ett brott. När efterfrågan ökar på den sortens expertkunskaper ökar även värderingen av brottet. (Verhage 2011)

Det fjärde och det sista området är titulerat riskorientering och hänvisar till den proaktiva ställningen till brottsbekämpningen. En riskbaserad metod för bekämpning av brottslighet innebär förflyttandet av framtiden till nuet, vilket för bekämpning av penningtvätt innebär användning av information av förflutna transaktioner för att granska framtida transaktioner. Verhage menar att riskorienteringen försvårar demokratisk övervakning med speciell hänsyn till korrekt rättsförfarande och transparens eftersom bekämpning av penningtvätt oftast sker bakom slutna dörrar och utan kommunikation till allmänheten över hur riktlinjerna och normerna tillämpas. (Verhage 2011)

2.4.3 Fördelar med samarbete mellan privata och offentliga sektorn

Penningtvätt är ett brott som saknar ett fysiskt offer och vars kontrollmekanism inte är av den traditionella sorten. Staten är både offret och den som utfärdar förordningar och den privata marknaden fungerar både som möjliggörare av brottet, offer och polisväsende. Av

denna orsak är det inte förvånande att gränserna kan bli luddiga. Traditionell brottslighet bekämpas huvudsakligen av offentliga ämbeten som polismyndigheten, men samma gäller inte för penningtvätt. Trots de klara problemen i strukturen av bekämpning av penningtvätt finns det ändå klara fördelar med privatiseringen av åtgärderna. (Verhage 2011)

Den privata sektorn har vissa styrkor som den offentliga sektorn inte har, vilket är varför den har vissa fördelar i bekämpningen av penningtvätt. Först och främst kan man konstatera att penningtvätt är ett internationellt brott, eftersom det sker på den internationella finansiella marknaden. Landsgränser innefattar problem med statliga begränsningar av jurisdiktion och därmed erbjuder den privata marknaden bättre möjlighet att följa upp internationella transaktioner. (Verhage 2011)

Av ovannämnd anledning finns det även en annan orsak varför privata marknaden har en bättre möjlighet att uppfölja penningtvätt. Eftersom finansiella institutioner fungerar som en mellanhand samt utgör den mekanism som möjliggör transaktioner är de även de mest kvalificerade för att kontrollera transaktionerna. Instituterna sitter på kundkännedom bakom transaktionerna och har den bästa möjligheten att upptäcka suspekta transaktioner. (Verhage 2011)

För bankernas del har förhindrandet av penningtvätt varit en så pass central roll i verksamheten så pass länge att expertisen inom banksektorn och bland konsultbolag för penningtvättslösningar har nått en hög nivå. Inte enbart saknar polismyndigheterna samma nivå av expertis utan det skulle också vara så gott som omöjligt för myndigheterna att granska transaktioner utförda av alla banker. (Verhage 2011)

2.4.4 Jämförelse

Vid tillämpning av åtgärder för bekämpning av penningtvätt spelar motiv relaterade till vinst en stor roll. Forskning visar att för europeiska länder medför bekämpningen av penningtvätt stora belastningar relaterade till overheadkostnader, lägre produktivitet och bortfall av potentiella kunder. Men trots det ser många anställda inom compliancebranschen att förbättrade företagsresultat som en av de starkaste drivkrafterna bakom implementeringen av penningtvättsåtgärder. Förbättrad kundkännedom, datahantering och

riskhantering är de underliggande påvisade styrkorna av förbättrade företagsresultat. (LexisNexis Risk Solutions 2017) Det är inte förvånande att både positiva och negativa aspekter präglar privatiseringen av säkerhetsåtgärderna och av den orsaken valde jag att även reflektera kring bekämpningen ur ett etiskt perspektiv. När Milton Friedman på 70-talet skrev att personer inte företag har ett socialt ansvar och att företagsledningen inte ska utföra socialt ansvarstagande på bekostnad av aktieägarna, kunderna eller de anställda var bekämpning av penningtvätt ett relativt okänt fenomen. Oavsett är det möjligt att dra en parallell mellan socialt ansvarstagande och bekämpning av penningtvätt. Det är väldigt svårt att påvisa att bekämpningen av penningtvätt har på något vis minskat förekomsten av brotten under de senaste 50 åren. Verhage menar att med strängare restriktioner av marknaden följer enbart en förändring av brottets karaktär snarare än en minskning av förekomsten av brottet. Bekämpning av penningtvätt är ett maskineri som är väldigt kostsamt, enligt forskning av Frankrike, Tyskland, Schweiz, Italien och Nederländerna rör sig medelkostnaden för ett av länderna kring 21,6 miljarder per år (LexisNexis Risk Solutions 2017). I samband med privatiseringen av säkerhetsåtgärderna läggs den största andelen på privata institutioner. Under 2018 uppskattade Debovoise Banking Group att den totala summan för globala sanktioner för compliance brister relaterade till penningtvätt rörde sig kring 2 miljarder dollar år 2017 (Debevoise Banking Group 2018).

3 METOD

I det här kapitlet reflekterar jag över olika sorters metoder inom forskningsarbeten, när de används och hur. Jag kommer även att beskriva den metod jag valt för examensarbetet.

3.1 Metodbeskrivning

Valet av metod inom forskning avgränsas ofta till två termer: kvantitativ och kvalitativ. Skillnaderna mellan metoderna karaktäriseras genom det tillvägagångssätt samt genom de filosofiska grunder de baserar sig på.

Kvantitativa forskningsmetoder är till sin inriktning deduktiv. Vilket innebär att förfaringssättet utgår från en hypotes och prövningen av forskarens teori mot den. Kvantitativa

forskningar utgår oftast från insamlingar av större mängder data än kvalitativa forskningar. Detta beror den kunskapsteoretiska skillnaden mellan de två forskningsstrategierna. Kvantitativa forskningar har en objektivistisk syn, medan kvalitativa har en konstruktionistisk syn på vetenskapen. Objektivism bygger på att man kan utvinna en objektiv sanning, medan konstruktionism anser att sanning bedöms beroende på interaktionen. Kvantitativa forskningar utförs vanligtvis med hjälp av enkäter, register eller något motsvarande system. Slutresultatet går förenklat beskrivet att vara siffror som kan användas för att pröva den deduktiva hypotesen.

Kvalitativa forskningar utförs däremot vanligtvis genom intervjuer, observationer eller motsvarande metoder. Eftersom samplet av data vanligtvis är mindre finns det ofta en större oro över att personliga värderingar påverkar informationen. (Bryman & Bell 2011) Intervjuer brukar delas upp i tre kategorier inom kvalitativ forskning: strukturerad intervju, semistrukturerad intervju och ostrukturerad. Strukturerade intervjuer förs med alla frågor förberedda och går i ordningsföljd igenom. Semistrukturerade har även färdiga frågor förberedda, men det finns utrymme för en friare interaktion mellan intervjuaren och den som intervjuas. Ostrukturerade intervjuer är en öppen diskussion mellan båda parterna, vilket lämnar forskningsprocessen mest öppen för påverkningar.

Ämnet jag baserar mitt examensarbete på är utforskat tidigare från flera olika vinklar, vilket innebär att det finns relevant litteratur kring ämnet. Infallsvinkeln jag valt i min problemformulering är dock väldigt dåligt utforskad vilket innebär att valet av forskningsmetod måste vara induktiv. Jag kommer att utföra semi strukturerade djupintervjuer för att besvara mina problemformuleringar.

Forskningen kräver även en avsevärd litteraturstudie för att kunna besvara problemformuleringen. Materialet som används består av lagtexter och förordningar, publikationer, vetenskapliga artiklar, forskningsarbeten och information från övriga relevanta källor.

3.2 Reabilitet och validitet

Reabilitet och validitet är mått inom forskning, som man använder för att avgöra hur forskningsarbetet uppnår en hög vetenskaplig standard. Reabilitet eller tillförlitlighet är ofta främst associerat med kvantitativ forskning. Det är måttet för den grad man kan uppnå motsvarande resultat på upprepade genomföring av forskningen.

Validitet är ett mått som kan anses vara det viktigare av de två, iallafall det som är mera relevant för kvalitativ forskning. Validiteten av ett arbete innebär hur sammanhängande det är från början till slut. Inom validitet finns det flera olika kategorier. Begreppsvaliditet, intern validitet, extern validitet och ekologisk validitet är alla kategorier för olika sorters validitet. Som reabilitet är även de flesta av de här olika måtten bättre tillämpade för kvantitativa studier. Extern validitet kan till en viss utsträckning tillämpas på kvalitativa forskningar, eftersom det berör den grad till vilken resultaten från forskningen kan tillämpas i en generaliserad form. Det mest relevanta måttet för kvalitativ forskning är ekologisk validitet. Ekologisk validitet syftar på till vilken grad forskningen lyckats fånga de åsikter, värderingar, kunskaper etc. utan påverkan av forskningsmiljön. Då man för intervjuer kan det vara en viktig aspekt att beakta. (Bryman & Bell 2011)

3.3 Semi strukturerad intervju

Motivationen bakom valet av tillvägagångssätt är baserat på syftet med forskningen. Ämnet kräver insamling av data från en liten population för att uppnå pålitlig information. Semi strukturerade intervjuer möjliggör även fördjupade kommentarer relaterade till bakgrunden bakom de insamlade åsikterna. Intervjuobjektet ges möjlighet att reflektera kring ett ämne, utan att begränsas av processen att formulera sig i textform. Huvudsakligen är metodvalet ett bra sätt att uppnå informationsrikt material, men det bidrar även med somliga utmaningar. (Saunders et al. 2003 s. 249-251)

Partiskhet, hos intervjuaren eller intervjuobjektet är en faktor som kan påverka arbetets tillförlitlighet. För intervjuarens del är det viktigt att beakta att ton och övriga icke-

verbala kommunikationer kan påverka intervjuobjektets svar. Övriga faktorer som faktumet att objektet är förberedd för att inte tala om vissa saker under intervjun, kan även påverka forskningens tillförlitlighet. Slutligen är det även viktigt att notera att semi-strukturerade intervjuer aldrig kommer att uppnå en generalisering av en hel population. (Saunders et al. 2003 s. 252-253)

Forskningsmetoden har både för- och nackdelar. Eftersom ämnet är komplext är den semi-strukturerade intervjun lämplig, eftersom den erbjuder den flexibilitet som krävs för att utforska ämnet. Men samtidigt bör det klargöras att vid upprepad utföring av forskningen kan resultaten variera. Detta beror på att forskningsresultatet endast motsvarar det aktuella läget då forskningen utfördes.

Bästa sättet att upprätthålla validiteten och reabiliteten av semi-strukturerade intervjuer är genom att förbereda intervjuerna omsorgsfullt och beakta de situationer där partiskhet kan påverka resultatet. (Saunders et al. 2003 s. 254)

4 RESULTATREDOVISNING

Som en del av arbetet intervjuade jag två personer med ansvarsområden inom penningtvättsfrågor för att få svar på frågor gällande hur bekämpning av penningtvätt utförs och vilken deras synpunkt är på privatiseringen av åtgärderna. På grund av den komplicerade arten av frågorna, utfördes intervjuerna som semi-strukturerade. Intervjuobjekten fick möjlighet att ta del av frågorna på förväg och erbjöds chansen att kommentera svaren efter intervjun.

I intervjun med Customer Due Diligence (CDD) specialisten fick jag en starkare inblick i hur kundkännedom utförs på Handelsbanken. Bankerna är bundna att följa en serie av olika krav på kundkännedom, övervakning och rapportering på olika plan inom organisationen i syftet att förhindra och upptäcka penningtvätt. Kundkännedom hör till ett av de första stegen och innefattar insamling av information kring kunder för att lagra identitetsbevis samt fastslå bakgrund, familj och anslutningar till juridiska personer. Kunder klassas även enligt riskkategori. Högrisk kunder är personer som inte lyckats identifieras eller som är eller har anknytningar till så kallade PEPs, eller en person i politiskt utsatt position.

Identifiering av kunderna och klassificering av deras riskgrupp utgör enbart en av grunduppgifterna bankerna har, men stöder övervakningen av misstänksamma transaktioner. Övervakningen kan delas upp i två olika nivåer. Den första nivån av övervakning utförs av anställda som är i direkt kontakt med kunderna. Det finns strikta riktlinjer för vilken storleks kontantdeponeringar som kräver extra kundkännedomsgärder. Anställda i en arbetssituation som möjliggör att övervaka dagliga transaktioner av kunder väger storleken av transaktionen mot kundens riskprofil och övriga profiler och rapporterar vid suspekta fall vidare till en Compliance Officer inom banken. Den andra nivån är monitoreringen av transaktionerna, som utförs till största grad av datorprogram som har inprogrammerade algoritmer för uppteckning av suspekta transaktioner.

Eftersom penningtvätt är såpass komplext och svårupptäckbart poängterade AML advisor vikten av kvalitativ träning av anställda för att kunna uppfatta och reagera på risker i koppling till penningtvätt. Den största risken som intervjuobjektet uppfattade berörde problematiken associerad med brottets flexibilitet. Banker och övriga finansiella institut, myndigheter och mellanstatliga organisationer utvecklar ständigt sin kapacitet att förstå och bekämpa brottet, men för de kriminella gäller även samma vilket leder till en ständig kapplöpning för att vara steget före.

Intervjuobjektet menade även att banker och övriga finansiella institut har ett naturligt etiskt ansvar att säkerställa att de produkter och tjänster de lägger ut på finansiella marknaden inte missbrukas av kriminella, eftersom de tjänar pengar på dem. Det finns även en praktisk motivation bakom privatiseringen, eftersom staten inte har tillgång till samma mängd kundkännedom som privata sektorn och är begränsad av jurisdiktionen av statsgränserna. Trots det ansåg även intervjuobjektet att ”det inte bara kan vara upp till bankerna att komma fram till vad som de bör reagera på, vilken typ av beteende, vilken typ av kunder, utan sådana riktlinjer måste hela tiden bli tydligare”. Av intervjun kom det fram att riktlinjerna uppfattas som att har blivit tydligare med åren, men att lagstiftningen fortfarande är väldigt komplex och kräver en hög sakkunskap och mycket resurser att tolka och efterfölja. Det konstaterades att trots att den privata sidan kanske har lite olika incitament bakom bekämpningen av penningtvätt, så går flera av bekämpningsåtgärderna hand i hand med privata sektorns övriga motiv och fungerar som ett stöd för de etiska värdegrunderna företagen försöker följa.

Efter intervjun kunde jag konstatera att ingendera av objekten ansåg att det fanns ett direkt problem med privatiseringen av bekämpningen av penningtvätt, men att det fanns vissa naturliga risker och svagheter som existerar.

5 DISKUSSION

Det första syftet med mitt arbete var att analysera de allt mer omfattande föreskrifterna kring penningtvätt och hur de påverkar moderna betalningsinstitut. Genom implementeringen av penningtvättsdirektiven i finsk lagstiftning har det blivit klart att kundkännedom och övriga mekanismer för bekämpandet av penningtvätt inte längre är begränsade till banker, utan har expanderat till att omfatta även övriga branscher. Advokatbyråer, bokföringsbyråer och nu även tillhandahållare av virtuella valutor tvingas anpassa sin verksamhet enligt nya striktare direktiv.

Under rubriken 3.1 inleder jag den teoretiska delen med att definiera penningtvätt enligt den vanliga trestegsmodellen: placering, skiktning och integrering. Eftersom brottets karaktär är komplext och utförs på många olika plattformar, genom många olika mekanismer och på flera olika sätt är det lättare att se brottet ur trestegsmodellen, särskilt när arbetet drar paralleller mellan den traditionella finansiella marknaden och moderna betalnings institut. Paralleller är möjliga att dra eftersom säkerhetsåtgärderna för bekämpandet av penningtvätt följer trestegsmodellen i båda fallen. Orsaken varför kundkännedom är så viktigt för alla som faller under penningtvättslagstiftning är för att kriminella alltid har ett behov av att först placera sina svarta tillgångar i ett konto före något annat steg kan uppnås. Eftersom privata marknaden erbjuder tjänsten till kunden är det på deras ansvar att granska att ursprunget till pengarna är legitimt. Vid skiktning är syftet att överföra pengarna mellan olika konton och länder i ett försök att separera det illegala ursprunget från pengarna så mycket som möjligt. I den fasen används det av monitorering av transaktioner och algoritmer vars syfte är att plocka upp misstänkta transaktioner.

Som del av rubrik 3.2 försöker jag kartlägga virtuella valutor och hur de särskiljer sig från traditionella lagliga betalningsmedel. Det största skillnaderna är juridiska, tekniska och etiska. Juridiskt sätt klassificeras virtuella valutor inte som officiella betalningsmetoder i

Finland utan liknar i sin funktion närmare ett investeringsinstrument. Virtuella valutor värde garanteras inte av en centraliserad myndighet utan värdet bygger på en ömsesidig evaluering genom tekniska verifieringsmekanismer. Det förekommer en underliggande anonymitet bakom virtuella valutor, som i kombination med lindrigare granskning och tekniska brister skapar en marknad som ligger offer för kriminell verksamhet.

Under rubrik 3.3 går jag igenom de lagstiftningar och förordningar som har implementerats för tryggheten av marknaden för virtuella valutor i Finland. Virtuella valutor har kopplats till en förhöjd risk för penningtvätt och genom det femte penningtvättsdirektivets implementering i finsk lagstiftning har ansvaret för tillhandahållare av virtuella valutor i Finland blivit större. För att upprätthålla sin verksamhet i Finland krävs det av alla tillhandahållare av virtuella valutor att de registrerar sig hos finansinspektionen och följer ikraftvarande lagar och förordningar.

Som del av det andra syftet av arbetet reflekterar jag även kring de etiska aspekterna som existerar i rollfördelningen av brottsbekämpningen, av den orsaken utforskar ämnet närmare under rubrik 3.4. Det är svårt att skriva om bekämpningen av penningtvätt utan att ta upp den ovanliga dynamiken i brottsbekämpningen mellan den privata och offentliga sektorn. Privata företag kan fungera som instrumenten som möjliggör brottet, offret av brottet och som utförare av polisarbete för förhindrande av brottet. Den här tresidiga uppdelningen av den privata sektorns position i bekämpningen av penningtvätt är nödvändig att ta fram, eftersom det är sammanlänkat med problemen associerade med bekämpningsprocessen.

5.1 Slutsats

Penningtvätt är ett brott som uppstår när illegala pengar förs in i den legitima finansiella marknaden med syftet att dölja det kriminella ursprunget bakom pengarna. Brottet är av den orsaken lättast att upptäcka vid det skede då de illegala pengarna kommer in i den finansiella marknaden och därmed är det nödvändigt att involvera de finansiella instituten som erbjuder plattformen för brottet i bekämpningen. Men bara för att det finns en teknisk och juridisk fördel i att överföra övervakningen av transaktionerna till den privata marknaden innebär det inte nödvändigtvis att privata aktörer adopterar statliga motiven bakom

brottsbekämpningen. Privata företag, särskilt börsnoterade bolag strävar huvudsakligen efter att skapa vinst. Den här vinsten går att använda till att vidareutveckla företaget eller för att betala ut dividender till aktieägarna. Den bästa metoden för att få ett fungerande samarbete mellan den privata och offentliga sektorn är genom tydligt kommunicerad lagstiftning och riktlinjer. Detta påstående stöds både av intervjuerna och den tillämpade litteraturen. I det här sammanhanget spelar även mellanstatliga organisationer som FATF en stor roll.

I bekämpningen av penningtvätt på den virtuella valutamarknaden möts en historiskt sett nästan oreglerad marknad förknippad med många osäkerhetsmoment, med en ovanlig bekämpningsstruktur i syftet att bekämpa ett av de mest komplexa och svårupptäckta brotten i världen. Banksektorn har nästan utfört bekämpning av penningtvätt i hundra år och fortfarande utfärdas det med snabb takt nya lagar som ämnar förbättra förutsättningarna för bekämpandet. Som ett resultat av det har compliance industrin utvecklats i samma takt och tjänster, utbildningar, yrken har dykt upp. Den ökande trenden av lagar och förordningar för bekämpandet av penningtvätt leder mig att tro att även tillhandahållare av virtuella valutor kan förväntas striktare lagstiftning och övervakning i framtiden. Jämfört med bankindustrin är den virtuella valutamarknaden väldigt liten, men med tanke på den flexibla arten av penningtvätt och benägenheten att utnyttja den svagaste länken i bekämpningskedjan kommer det finnas ett behov att upprätthålla högklassig bekämpning på alla plan av den finansiella marknaden. Till skillnad från bankindustrin är tillhandahållare av virtuella valutor en ung industri, där många av aktörerna fortfarande kan anses vara startups. Vilket ställer ifråga deras kapacitet att vara lönsamma under striktare reglering med högre overheadkostnader relaterade till åtgärder för förhindrandet av penningtvätt.

Penningtvätt är inte enbart ett brott i sig själv, utan ursprunget till behovet att utföra brottet härstammar från övrig brottslighet. Med tanke på att världen rör sig sakta men säkert ifrån kontanter är det nödvändigt att bekämpa penningtvätt inte enbart för förhindrandet av brottet, utan även för att frånta fortsatt finansiering av den underliggande illegala verksamheten. Med utgivandet av det sjätte penningtvättsdirektivet i beaktande framkommer det att inom EU kommer det att fortsättningsvis göras stora satsningar på

förhindrandet av brottet. Men, som diskuterades tidigare drar sig brottet till de system som utgör de svagaste länkarna, vilket kan innebära andra marknader än de europeiska.

Som en del av mitt arbete tog jag kontakt med tillhandahållare av virtuella valutor som är registrerade i Finland, men ingen valde att svara på mina intervjufrågor. Detta är en klar brist i arbetet, men jag valde att analysera registreringsprocessen för att få en bättre inblick i hur de nya kraven implementerats. Mängden tillhandahållare av virtuella valutor är väldigt liten i Finland, vilket eventuellt i framtiden ändras.

Det finns fortfarande utrymme för mycket framtida forskning inom området, med tanke på att lagstiftningar och förordningar förnyas ständigt. Aktörerna och deras roll i förhindrandet av penningtvätt är även under konstant förändring vilket innebär att det även i framtiden kommer att finnas ett behov att analysera den roll de har.

6 KÄLLOR

- 2017 Anti-Money Laundering Year in Review and 2018 Outlook, 2018, Debevoise Banking Group. Tillgänglig: <https://www.debevoise.com/insights/publications/2018/02/2017-anti-money-laundering-year-in-review>. Hämtad 9.12.2018
- A *Friedzan doctrine*-, 2017, NYTimes. Tillgänglig: <https://www.nytimes.com/1970/09/13/archives/a-friedman-doctrine-the-social-responsibility-of-business-is-to.html> Hämtad: 5.12.2018.
- Black, D., 1976, *The Behaviour of Law*, New York: Academic Press.
- Brito, J., Castillo, A., 2016, *Bitcoin: A Primer for Policymakers*, Mercatus Center George Mason University, Virginia, s. 5-9.
- Bryman, A. & Bell, E., 2011. *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Liber.
- Consequences of Money Laundering and Financial Crime, 2001*, Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs. Tillgänglig: <https://www.ncjrs.gov/App/publications/Abstract.aspx?id=191327>. Hämtad: 3.12.2018.
- European Commission, 2020. Tillgängligt: <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/en/#banking> Hämtad: 29.11.2020.
- FATF, 2010, *Global Money Laundering & Terrorist Financing Threat Assessment*, s. 7-43. Tillgängligt: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Global%20Threat%20assessment.pdf> Hämtad: 23.11.2020.
- FATF, 2020. Tillgängligt: <https://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/> Hämtad: 11.10.2020.
- Finansinspektionen, 2019. Tillgängligt: https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/sv/regelverk/foreskriftssamling/2019/04_2019/2019_04.m1_sv.pdf Hämtad: 20.8.2020.
- Illicit money: how much is out there?*, 2011, UNODC. Tillgänglig: <http://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2011/October/illicit-money-how-much-is-out-there.html>. Hämtad: 5.12.2018.
- Konsumenterna varnas angående digitala valutor*, 2018, EBA. Tillgänglig: http://www.eba.europa.eu/documents/10180/598420/SE_EBA_2013_01030000_S_V_TRA.pdf Hämtat: 30.10.2018.
- Lagstiftningen om bekämpning av penningtvätt skärps*, 2018, Finansministeriet. Tillgänglig: https://vm.fi/sv/artikel/-/asset_publisher/rahanpesun-torjunnan-lainsaadantoa-tiukennetaan Hämtad: 5.10.2018.

LexisNexis Risk Solutions, 2017, *The True Cost of Anti-Money Laundering Compliance - Europe*.

LocalBitcoins, 2020. Tillgängligt: <https://localbitcoins.com/> Hämtad: 28.11.2020.

Meriam Webster, 2020. Tillgänglig: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/compliance>. Hämtad 1.10.2020.

NorthCrypto, 2020. Tillgängligt: <https://www.northcrypto.com/> Hämtad: 28.11.2020.

Police anti-grey market measure: Tip-offs wanted on under 6-euro pizzas, 2015, YLE. Tillgänglig: https://yle.fi/uutiset/osasto/news/police_anti-grey_market_measure_tip-offs_wanted_on_under_6-euro_pizzas/8375541. Hämtad: 5.12.2018.

Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen kansallinen riskiarvio, 2015, Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 117. Tillgänglig: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/97954/Raportteja_117_verkko. Hämtad: 3.12.2018.

Riksdagen, 2018, *Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ett övervakningssystem för bank- och betalkonton och till vissa lagar som har samband med den*. Tillgänglig: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/8f251d9b-03d6-4afa-83c9-d334f88c16ef/2401216c-47e2-48d2-b5e2-a647d2339598/LAUSUN-TOPYYNTO_20180614073000.PDF Hämtad: 15.10.2018.

Riksdagen, 2020. Tillgängligt: https://www.eduskunta.fi/SV/naineduskuntatoimii/eduskunnan_tehtavat/Sidor/default.aspx Hämtad: 29.11.2020.

Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A., 2003. *Research Methods for Business Students*. 3 uppl., Pearson Education Limited.

Skatteförvaltningen, 2020, Tillgängligt: <https://www.vero.fi/sv/gr%C3%A5-ekonomi-brottslighet/fenomen/virtuella-valutor/> Hämtad: 29.11.2020.

Strafflag 19.12.1889/39, Finlands författningssamling. Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1889/18890039001#L32> Hämtad 6.10.2018.

Turner, J.E., 2011, *Money Laundering Prevention: Deterring, Detecting and Resolving Financial Fraud* John Wiley & Sons, Inc, USA. Tillgänglig: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/arcada-ebooks/detail.action?docID=693490&query=money+laundry+turner> Hämtad: 2.10.2018.

Verhage, A., 2011, *The Anti Money Laundering Complex and the Compliance Industry*, Taylor & Francis Group. Tillgängligt: <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.arcada.fi:2443/lib/arcada-ebooks/detail.action?docID=668844&query=compliance+complex+> Hämtad: 20.8.2020.